

GP

Gemenskap & påverkan

NUMMER 4 NOVEMBER 2023
MEDLEMTIDNING FÖR FDUV OCH DUV-FÖRENINGAR

TEMA:

LÄSNING

Högläsning är
viktigt och roligt

Sidan 4

Den goda läsoplevelsen
tillhör alla

Sidan 7

Tidigare rektor Sixten
Snellman premieras

Sidan 16

Vad tycker du om
att läsa?

Lättläst på sidan 26

Innehåll

3 Ledare: Grunden är god dialog och gemenskap

4 Delad läsglädje är dubbel glädje

Högläsning är viktigt och roligt - det tycker både servicetagare och handledare på Treklangens serviceenhet.

7 Den goda läsoplevelsen tillhör alla

Med den banbrytande nya antologin Bultande hjärtan raserar en rad finlandssvenska författare myter om skönlitteratur på lätt språk.

11 Kolumn: Vägen till läsning

12 Är lättläst faktiskt lätt att läsa?

Ny forskning bekräftar att flera av de råd för hur man skriver lättläst håller streck. Samtidigt visar Carina Frondéns forskning att texter på lätt svenska också kan vara för svåra för dem som behöver lättläst.

14 Lärum tipsar: Det livslånga läsandet

15 Påverkan: Glöm inte specialomsorgsprogrammet

16 Han ser möjligheter framom hinder

Sigfrid Törnqvist-priset 2023 går till Sixten Snellman, tidigare rektor för Optimas yrkesinriktade specialundervisning.

19 Äntligen förbundskongress!

23 Kalender

24 Notiser

26 LÄTTLÄST

26 Vad tycker du om att läsa?

27 Ny lättläst finlandssvensk bok

28 Sigfrid Törnqvist-priset till Sixten Snellman

29 Temaveckan: Vi vill bestämma själva!

30 Dela med dig av FDUV-minnen

31 FÖRENING/INFO

35 Föreningsprofilen

s. 4

s. 7

s. 16
& 28

s. 19

Gemenskap & påverkan (GP) är FDUV:s tidning som bevakar funktionsrättsområdet, särskilt sådant som berör svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning och deras familjer. Tidningen skickas till alla DUV-medlemmar och utkommer fyra gånger per år.

Nästa nummer utkommer vecka 8. Skicka material senast 24.1.2024.

Respons och material:

gp@fduv.fi eller per post till
Tidningen Gemenskap & påverkan
FDUV, Nordenskiöldsgatan 18 A,
00250 Helsingfors

Ansvarig utgivare:

Annette Tallberg-Hahtela

Redaktionssekreterare:

Matilda Hemnell

Redaktionsråd:

Matilda Hemnell
Susanne Tuure
Maria Österlund
Susanne Nygård
Sofia Jernström

Layout och ombrytning:

Linnéa Sjöholm

Pärmbild: Lässtund på Treklängen.

Foto: Sofia Jernström

Adressändringar

och prenumerationer:

lotta.vaskola-aminne@fduv.fi
040 162 72 02

Priset för en årsprenumeration är 40 €.

Upplaga: 2 600

Tryckeri: Forsberg,

Jakobstad 2023

ISSN 2736-8130 (print)

ISSN 2736-8149 (online)

Grunden är god dialog och gemenskap

Foto: Sofia Jernström

Efter tre års väntan på grund av coronapandemin kunde FDUV:s kongress äntligen hållas i Mariehamn den 27-29 oktober i år. Det var alltså med extra stor iver deltagarna i kongressen tillsammans kunde se tillbaka på de gångna tre årens verksamhet och ekonomi och bekanta sig med styrelsens planer för de kommande tre åren.

Flera goda synpunkter framfördes och förtydliganden gjordes i strategin och det politiska programmet, vilket kommer att stöda så väl styrelsens som personalens och DUV-föreningarnas arbete. Det fina gensvaret från er medlemmar, de tydliga målen och det goda samarbetet med vår nya verksamhetsledare Annette gör att det känns motiverande och tryggt att fortsätta leda styrelsearbetet i FDUV de kommande tre åren. Mitt ödmjuka tack för fortsatt förtroende!

Det starkaste intrycket från kongressen för mig var ändå den fina gemenskapen: goda samtal, gemensam problemlösning, delad glädje och besvikelse, varvat med god mat, dans och uppfriskande promenader mellan hotellet och kongressplatsen. Det är oslagbart att få mötas fysiskt och dela erfarenheter och åsikter inom trygga ramar. Bara då alla lyssnar respektfullt på varandra när vi de bästa lösningarna. Det är en enkel sanning som visat sig utmanande att omsätta i praktiken i den rådande världspolitik och uppbyggnaden av Finlands välfärdsområden. Och som kommer att behövas då de nya sysselsättningsområdenas verksamhet ska planeras så att också våra målgrupps möjligheter och behov på arbetsmarknaden beaktas.

Samtidigt som FDUV höll kongress ordnades också Helsingfors bokmässan, där LL-Centers nya lättlästa antologi *Bultande hjärtan* presenterades. Att producera lättläst originallitteratur på svenska är ett viktigt bidrag till välmående och delaktighet. Bra litteratur stimulerar kreativiteten, hjälper läsare i olika åldrar att känna igen sig, diskutera och bearbeta sina känslor. Läsning har också visat sig ha positiva effekter på hälsan, kan bromsa minnessjukdomar och att läsa om fysisk aktivitet anses till och med kunna träna nervimpulser som stärker motionsutövande. Så här inför jul och nyår finns det alltså många goda skäl att läsa, enskilt eller tillsammans med andra.

Mikaela Björklund, förbundsordförande

Delad läsglädje är dubbel glädje

Högläsning är viktigt och roligt - det tycker både servicetagare och handledare på Treklangens serviceenhet. Regelbunden högläsning stärker gruppkänslan, främjar delaktighet i samhället och uppmuntrar till reflektion. Och det bästa av allt: alla får vara med!

När man stiger in i Treklangens utrymmen i Helsingfors kan man inte låta bli att beundra den fina läsehyllan. Böcker av olika slag står prydligt uppstadade i ett minibibliotek som alla på enheten har fri tillgång till. Här finns någonting för alla, och det är precis det som är meningen. För på Treklangens serviceenhet satsar man på läsning i alla dess former.

- Läsning är en viktig del av vardagen hos oss. Man kan säga att läsningen sker utan att vi ens tänker på det, berättar **Cherie Lundström** som fungerar som ledande handledare på Treklangen.

Böckerna lånas från FDUV:s specialbibliotek, och läsehyllans utbud uppdateras minst en gång i månaden. Ibland lånas också böcker från andra bibliotek. Böckerna läses både under gemensamma högläsningstunder och av servicetagare som vill läsa på egen hand.

- Vi har inplanerade lässtunder både i grupp och individuellt. Dessutom uppmuntrar vi till spontan läsning när det passar in i programmet, säger Cherie.

Högläsning är inte bara ett avslappnande tidsfördriv - långt ifrån. Cherie anser att högläsningen också är ett sätt att främja delaktighet i samhället för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

- Det är viktigt för oss att våra servicetagare har tillgång till mångsidig litteratur som är modern och speglar dagens samhälle. Det är en demokratisk rättighet att få ta del av kultur och aktuell information. Jag tror och hoppas att högläsningen ger våra servicetagare en möjlighet att känna att de vet vad som är på gång i samhället.

Läsombuden är en hjälpande hand

Tre av Treklangens nuvarande handledare har utbildat sig till läsombud via LL-Centers läsombudskurs. Som läsombud fungerar man som en hjälpande hand i läsningen, och har bland annat kunskap kring litteratur på lätt språk. **Åsa Lindroos** gick läsombudskursen för sex år sedan.

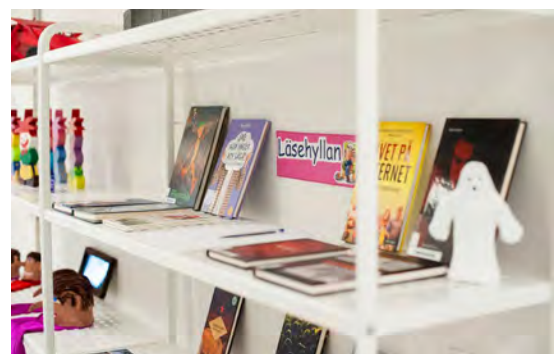
- Jag älskar att läsa själv så jag höll ganska mycket högläsning tidigare också, men efter kursen började jag mer systematiskt lägga in högläsningstunder i programmet.

Högläsningstunderna har sett olika ut med olika grupper. Då Treklangen höll till i de tidigare utrymmena i Malmgård brukade högläsningen vara en mysstund där alla samlades i soffan och läste berättelser tillsammans. Med andra grupper har Åsa i stället fokuserat på att diskutera aktuella händelser utgående från Lätta bladet eller Hufvudstadsbladet. För tillfället jobbar Åsa med en hantverksgrupp, och för dem fungerar det bäst att få sitta och pyssla med någonting medan hon läser.

- Jag tar min fätölj och klämmer in mig någonstans i närheten av dem, och så läser vi.

Åsa Lindroos är ett av tre läsombud vid Treklangens serviceenhet.

Ida-Lotta Knuuttila, Catharina Stude, Natalia Kanervo och Ida Nummelin lyssnar när Åsa Lindroos läser.

Gruppen har inplanerade högläsningstunder två gånger i veckan, men i praktiken läser de ofta andra dagar också. När det uppstår ett passligt tillfälle så plockas böckerna fram - det är inte svårare än så.

- Man kan inte alltid förutse hur dagarna kommer att se ut. Därför är det bra att kunna vara flexibel med när och hur vi läser.

I en stor lokal med många människor är det inte heller alltid så lätt att hitta den ro som behövs för en lyckad läsning.

- Vi har ett kylskåp och en vattenpost i vårt rum som används av flera grupper. Stundvis kan det bli en del trafik här, vilket förstås kan vara distraherande ifall vi råkar vara mitt uppe i en bra diskussion.

För att minska trafiken under högläsningstunderna har Åsa nu tillverkat en dörrskylt som hängs upp då det är läsning på gång.

- Det är förstås helt okej att komma in om man har något viktigt ärende, men skylten är ett sätt att minska onödigt spring. Det märks att vi har en annan atmosfär under högläsningstunderna nu när vi har tagit skylten i bruk.

En trevlig stund med tungt tema

Läsningens upplägg anpassas enligt deltagarnas önskemål och behov. Ibland kan Åsa ta pauser för att ställa frågor, förklara svåra ord eller kommentera texten. Andra gånger fungerar det bäst att läsa en berättelse från början till slut utan avbrott.

- Vissa vill gärna diskutera det vi läser, speciellt när vi läser någonting som har med känslor att göra. Samtidigt är det viktigt att ingen känner sig tvingad att prata om sådant som känns för jobbigt. En gång läste vi en bok som handlar om att bli ledsen, och jag tror faktiskt att det var den bästa högläsningen vi någonsin har haft. Det blev en lång diskussion kring bokens tema. På något sätt kändes det som ett väldigt positivt samtal fast boken behandlade tunga känslor. Jag tror att det kändes bra för alla efteråt.

Det är viktigt för Åsa att högläsningen är en avslappnande och trevlig stund för alla. →

”

Vissa vill gärna diskutera det vi läser, speciellt när vi läser någonting som har med känslor att göra.

- Det ska inte finnas för många regler. Vill du lägga dig på soffan och ta en tupplur medan jag läser - gör det! Och om man inte vill vara med på högläsningen någon dag så är det helt okej att gå till en annan grupp under tiden.

Åsa vill också betona att högläsning inte enbart lämpar sig för personer som inte kan läsa själva.

- Alla de servicetagare som jag har på plats i dag är läskunniga, men det är ändå en annan sak när man gör läsandet till en gemensam upplevelse.

Pyssla och lyssna

Natalia Kanervo och Catharina Stude hör båda till Åsas hantverksgrupp. De håller med om att det är trevligt att läsa i grupp.

- Högläsning är lugnt och roligt, säger Natalia.

Natalia läser mycket på egen hand, framför allt biografier. Hon tycker allra mest om att läsa själv, men högläsning kan ändå vara avslappnande.

Catharina läser inte så ofta själv, utan föredrar att lyssna på högläsning.

- Jag tycker att alla böcker är trevliga att lyssna på, men jag gillar speciellt romantiska böcker och äventyrsböcker.

Oftast brukar både Natalia och Catharina sitta och pyssla med någonting medan de lyssnar på Åsas högläsning.

- Vi brukar lyssna och fundera på vad karaktärerna gör och vad som händer i berättelserna, säger Catharina.

För den som vill testa på högläsning så är det bra att hitta en trevlig plats att vara på, tycker Catharina.

- Och ge varandra lugn och ro, påminner Natalia.

Vad gör dig glad?

I dag ska Natalias och Catharinas grupp läsa boken *Jag känner mig glad*. Boken handlar om tre personer som berättar vad som gör dem glada.

En lugn stämning sprider sig i rummet när Åsa börjar läsa. Någon sticker ett par sockor, någon sitter och tovar. Andra väljer att sätta sig till rätta i soffan och bara lyssna.

Karaktärerna i boken blir glada av olika saker. En blir glad av fotboll, en annan av musik. En karaktär berättar att han är glad nästan hela tiden.

Åsa tar en paus i läsandet och tittar upp på gruppen.

- Vad gör er glada? frågar Åsa.

- Min dotter gör mig glad. Hon är så söt, säger Natalia.

- Jag blir glad när jag spelar eller tittar på olika program, berättar Catharina.

Ida-Lotta Knuutila listar många saker som hon blir glad av. Snäckor, spöken, natten... och Disney-sagor förstås! Ida Nummelin är glad för att hon snart ska bli moster. Det ser hon fram emot.

En av karaktärerna i boken berättar att han blir glad av sina vänner. Alla i gruppen håller med om att vänskap gör en glad.

- Det är så kiva när vi ses här, för i den här gruppen är vi ju alla vänner. Det är viktigt att ta vara på varandra, säger Åsa. Alla nickar instämmande.

När Åsa har läst färdigt för den här gången är alla glada och nöjda - också Åsa själv. Och kanske är det just det som är nyckeln till en lyckad lästund.

- Om du inte själv har roligt när du läser så är det knappast roligt för någon i gruppen heller. Men om man själv tycker om att läsa och ser fram emot lästunderna så tror jag att det smittar av sig.

En gemensam stund kring boken. Catharina Stude, Åsa Lindroos och Natalia Kanervo.

”

En gång läste vi en bok som handlar om att bli ledsen, och jag tror det var den bästa högläsningen vi någonsin har haft.

Natalia Kanervo läser helst själv men gillar också högläsning.

Text: Anna Ilmoni

Foto: Sofia Jernström

Den goda läsoplevelsen tillhör alla

Tråkig. Barnslig. Ful. Fördomarna om den lättlästa litteraturen är många. Med den banbrytande nya antologin *Bultande hjärtan* raserar en rad finlandssvenska författare myter om skönlitteratur på lätt språk. - Det är en egen litterär genre, säger projektledare Jolin Slotte.

Låt oss börja med de förutfattade meningarna om lättläst skönlitteratur. För dem finns det gott om. **Jolin Slotte**, författare och projektledare för LL-Centers projekt *Ny finlandssvensk lättläst litteratur*, räknar upp vanliga fördomar.

- Att den är dålig. Att den inte kan ge en läsoplevelse. Att det bara är meningar radade efter varandra eller att det bara är händelse på händelse på händelse. Att de lättlästa böckerna är fula. Att de är barnsliga.

I och med projektet och den nytugivna lättlästa antologin *Bultande hjärtan* (se faktaruta) har Jolin lyckats skingra flera av fördomarna. Också författarna som var med i projektet hade vissa förutfattade meningar, berättar Jolin. Förhoppningen är att boken och projektet ska ge ringar på vattnet så att fler får upp ögonen för den lättlästa skönlitteraturen och dess möjligheter.

- Ju mer författarna pratar om lättläst litteratur, desto mer sprider sig kunskapen och nyfikenheten. Om etablerade författare väljer att skriva litteratur på lätt språk så måste det ju vara något intressant och givande. Och ju fler som läser god välskriven lättläst litteratur desto mer förståelse får vi för den här genren.

- Och jag vill prata om lättläst som en egen litterär genre, understryker Jolin.

Hur har ni jobbat med texterna i antologin? Fick författarna lätt tag i vad det här med lättläst är?

- Jag har jobbat med elva olika författare och tre redaktörer varav två också är författare själva. Alla har sin egen stil, alla har sin egen röst som hörs i deras skönlitterära skrivande. Det gällde egentligen för mig att tillsammans med dem hitta deras röst på lätt språk. Det blev som en upptäcktsresa.

Svårt att skriva på lätt språk

Ingen av de medverkande författarna hade skrivit på lätt språk tidigare. I projektet ingick därför även utbildning i vad lättläst litteratur är. Processen från utbildningen och de första utkasten

av texter till den färdiga boken var rätt lång med tanke på att lättlästa texter i regel är korta, påpekar Jolin. Men det har sin enkla förklaring.

- Som **Axel Åhman** sa när vi hade ett release-evenemang i Vasa: Det är inte lätt att skriva litteratur på lätt språk. Det är svårt.

Förutom Axel Åhman är **Lena Frölander-Ulf** en av författarna som medverkat i projektet. Också hon påpekar hur svårt det är att skriva lättläst. Via ett förlag i Sverige hade Lena redan tidigare nosat på litteratur på lätt språk och visste att det finns otroligt bra lättlästa böcker, men också mindre bra.

- Det är lätt hänt att det i en lättläst bok blir mycket berättelse på bekostnad av karaktär, liv

Ett drömprojekt.

Tillsammans med flera etablerade författare har Jolin Slotte fått vidga sina och deras vyer kring vad litteratur är och kan vara.

- Jag har fått jobba med sådana författare vars litteratur jag själv gillar väldigt mycket, säger Jolin.

och just bultande hjärtan. Men när det blir bra blir det som poesi!

Lena hörde till de första som tackade ja till att vara med i projektet då hon fick nys om det via Finlands svenska författareförening. Hon såg det som något spännande och som ett sätt att bli bättre på att utkristallisera det hon vill säga i sina böcker.

Efter att ha fått ta del av riktigt bra lättlästa böcker säger Lena att hon "sett skimret" och vet vad hon eftersträvar.

- Men det är svårt att få det så att det blir bra, så jag har mycket att lära mig.

Jolin öppnar upp för vad som gör den lättlästa litteraturen så svår att skriva.

- Man måste vara så tydlig. När man vanligen skriver prosa kan man vara lite diffus och lämna ganska mycket tolkningsutrymme, inte bara för läsaren utan också för sig själv som författare. Men det kan man inte göra i lättläst litteratur utan där måste man veta precis vad man vill säga och varför.

Jolin påpekar ändå att det också i den lättlästa litteraturen finns sådant som kan lämnas osagt.

- Vissa saker måste vara tydliga, men samtidigt ska man öppna upp för fantasin och ge utrymme åt läsarens egna tankar och tolkningar.

Lena har i sin novell skrivit om förbjuden kärlek och berört sexualitet och begär. Ofta när man skriver om den typen av teman brukar man antyda och använda metaforer snarare än vara väldigt konkret vilket man bör vara inom lättläst.

Lena valde inte medvetet en svår utmaning utan det var en av två berättelser som kom till henne.

- Här händer egentligen ingenting, det handlar om spänning och nervositet i väntan på någon. Det tänker jag är en allmänmänsklig grej.

Lena påpekar att alla som läser novellen kanske inte tar till sig allting i berättelsen.

- Läsaren ska få ta till sig så mycket hen kan och vill ta till sig. Huvudsaken är att språket är sådant att möjligheten finns.

Lättläst litteratur är inte information

Jolin påtalar skillnaden mellan lättläst skönlitteratur och lättläst myndighetsinformation. Litteratur handlar inte om att förmedla information. Därför behöver man inte inom litteraturen vara för försiktig med att använda svåra ord. Men om man gör det ska man veta varför man gör det, att man med ordvalet vill markera något som är viktigt för berättelsen.

- När det handlar om skönlitteratur och läsförståelse blir det problematiskt om vi utgår från att det inte får vara svåra ord eller att målgruppen,

”

I lättläst litteratur måste man veta precis vad man vill säga och varför.

till exempel personer med intellektuell funktionsnedsättning, inte kan förstå vissa ord. Det är struntprat! Vi kan inte veta vad de kan förstå. Det beror på deras egen bakgrund, vem de är och vad de har upplevt. Precis som med alla andra människor.

När man skriver lättläst litteratur, hur mycket ska man ha målgruppen i åtanke? Och mer specifikt: de olika målgrupperna för lättläst?

- Det är det som är så svårt, att det inte är någon enhetlig målgrupp. Vi talar om en så bred målgrupp att det egentligen är omöjligt att ha dem alla i tankarna. När man skriver litteratur på lätt språk är det jättebra att veta vilka målgrupperna är, inte bara för att kunna anpassa sin egen text utan också för att få förståelse för hur stor

betydelse den här litteraturen kan ha för dem. Samtidigt tycker jag man ska skriva en litteratur som är så stark och så bra att den kan passa också mig som egentligen inte behöver litteratur på lätt språk, säger Jolin.

Den goda läsoplevelsen

Vi säger ofta att alla har rätt till läsning, men varför är läsningen så viktig?

- Vi talar mycket om barns läsförmåga och glömmer ibland vad som ingår i den här läsförmågan. Orsaken att vi läser skönlitteratur är för att utvecklas som människor. Via skönlitteraturen kan vi förstå de svåra frågorna i livet, vad det är att vara människa och vad det är att vara medmänniska. Det handlar också om att utveckla empatiförmågan och de sociala förmågorna.

Jolin, som även är doktorand i litteraturvetenskap, berättar att forskningen visar att skönlitteraturen är ett bra verktyg för det.

- Skönlitteraturen har de här tomrummen som lämnar rum för tolkning och identifikation på ett annat sätt än till exempel filmen där du ser en färdig karaktär som kanske inte liknar dig. Det är jätteviktigt att skönlitteraturen som ges ut på

lätt språk är så bra att den möjliggör allt det här.

Jolin säger att den lättlästa litteraturen till och med behöver vara bättre än den som är på allmänspråk. Hon förklarar varför.

- En person som tar tag i en bok på lätt språk kan inte få de här upplevelserna via litteratur på allmänspråk och hen har ett läsmotstånd. Enda sättet att nå över det här läsmotståndet är att erbjuda bra litteratur så att det kan ge en stark läsoplevelse. Annars funkar det inte.

- Jag skulle vilja säga att alla inte bara har rätt till läsning utan alla har rätt till goda läserfarenheter och djupa läsoplevelser.

Finlandssvenska berättelser

Sedan tidigare finns enstaka finlandssvenska böcker skrivna på lätt språk, men Bultande hjärtan är den första finlandssvenska skönlitterära antologin på lätt språk. Därutöver finns det en del lättlästa bearbetningar av finlandssvenska böcker - många av dem är återberättade av Jolin.

Varför behövs det just finlandssvensk litteratur på lätt språk?

- Det behövs för att våra berättelser också ska

Jolin Slotte spår en ljus framtid för den lättlästa litteraturen. - Jag tror att det behövs mera och mera litteratur på lätt språk och jag hoppas att den kommer att vara lika högkvalitativ som den som finns i den här antologin.

”

Jag märker hur mina meningar har blivit kortare och tydligare, krafffullare.

finnas tillgängliga för dem som behöver lättläst, precis som det behövs finlandssvensk litteratur över lag. För att man ska få läsa sådan litteratur som har fötts ur samma grogrund, samma mylla, där man själv står.

Målet med litteraturprojektet är inte bara den nya antologin. Inom ramen för projektet har man också utlyst manustävlingen *Skriv för mig!* (se faktaruta). Men utöver de konkreta målen finns ett mer långsiktigt övergripande mål.

- När projektet avslutas våren 2025 har vi förhoppningsvis många etablerade författare som jättegärna också skriver på lätt språk, förlag som kan jobba med de här texterna och förlag som vill publicera dem.

Flera av författarna som medverkat i *Bultande hjärtan* verkar ha fått blodad tand. Lena är en av dem. Oberoende om det blir mer lättlästa texter tycker hon arbetet med att skriva på lätt språk gett henne mycket som författare.

- Det har gett mig massor! Jag har börjat nosa på ett nytt skrivprojekt och jag märker hur mina meningar har blivit kortare och tydligare, kraftfullare.

Den nya boken är inte avsedd att vara på lätt svenska men Lena har också en idé på en ny lättläst ungdomsroman. Kanske ett bidrag till manustävlingen?

Text: Matilda Hemnell

Foto: Sofia Jernström

Bultande hjärtan – ny lättläst finlandssvensk antologi

Bultande hjärtan är en samling lättlästa noveller och dikter. Texterna är skrivna av kända finlandssvenska författare och berättar om sånt som får hjärtat att bulta. De berättar om hur det känns att älska någon, hur det känns att vara rädd, glad, sorgsen och vilse.

Följande författare har bidragit med texter: Henrika Andersson, Ann-Helen Attianese, Thomas Brunell, Otto Donner, Lena Frölander-Ulf, Sara Jungersten, Kjell Lindblad, Heidi Sjöblom, Lars Strang, Heidi von Wright och Axel Åhman. Redaktörer för boken är Jolin Slotte, Michaela von Kugelgen, Kira Nalin och Maria Sandin.

Lättläst litteratur riktar sig framför allt till personer som av någon orsak inte kan njuta av böcker på allmänspråk. Det är personer som har svårigheter med att läsa eller förstå längre berättelser, komplicerade intriger och svåra ord till exempel på grund av intellektuell funktionsnedsättning, minnessjukdom, läs- och skrivsvårigheter, läs-ovana eller annat modersmål.

Beställ boken: shop.larum.fi

Författaren Lena Frölander-Ulf har bidragit med en text till *Bultande hjärtan*.
- Ett lärorikt och superroligt projekt.
Fotograf: John Grönvall

Manustävlingen *Skriv för mig!*

LL-Center och Schildts & Söderströms har utlyst manustävlingen *Skriv för mig!* De efterlyser medryckande och underhållande lättlästa romaner i två kategorier: ungdomsromaner och romaner som riktar sig till vuxna.

De vinnande manusens författare belönas med pris på 1500 euro och ett bokkontrakt med Schildts & Söderströms. Sista inlämningsdag för romanmanus är på den internationella dagen för lätt språk, tisdagen den 28 maj 2024. Vinnarna utses på Helsingfors bokmessa i oktober 2024.

Läs mer: ll-center.fi/skrivformig

Vägen till läsning

Efter skolan i lågstadiet gick jag flera gånger i veckan till biblioteket. Jag gick dit med mitt lila pannband, kattörhängen i öronen och mitt ljusgula bibliotekskort i fickan. Jag satt där flera timmar. Och fast jag var ensam, kände jag mig aldrig det just där. Rummet var fullt av kunskap från golv till tak och vänner att lära känna i varje bok.

Då dottern var liten läste vi böcker om Babblarna om och om igen. Vi gick till biblioteket och sökte efter andra böcker med stödtecken i, då vi tränade enligt Karlstadsmodellen. Jag gick också med henne på OCI-reading, en träningsmetod framtagen för att förbättra läsförmågan. Vi läste med läsesten, tränade ögonrörelser och koordinationen med instruktioner från en lärare som fördjupat sig i ämnet. Vägen till läsning var allt annat än rak, men så gillar vi båda utmaningar.

Då dottern fick läsglasögon på andra klassen frågade jag henne hur det är att läsa med dem på. ”Nu hoppar inte bokstäverna, och de försvinner inte”, sa hon och lyfte upp sina röda runda plastbågar och jämförde lite då hon läste en Märtabok. Jag hade inte haft en aning om att bokstäverna rört på sig tidigare.

I somras besökte vår familj biblioteket Ode i Helsingfors och vi gillade verkligen det öppna fina boklandskapet och arkitekturen. Wow, alltså! Men mindre ljud och rörelse hade vi alla önskat oss på barnavdelningen. Att ge andra läsro är att visa omtanke och en fin förutsättning för att kunna stiga in i litteraturens värld och bli kvar, både på bibliotek och hemma.

Häromveckan berättade min nu 14-åriga dotter vid matbordet att de skulle ha läsvecka i skolan. Varje lektion skulle inledas med 20 minuter läsning. Varje lektion! Det är mycket läsning, tänkte jag som ändå älskar att läsa. ”Men jag gillar att läsa och lyssna ... Det är faktiskt min hobby”, sa hon. Så fint från att ha brottats med hoppande bokstäver, tänkte jag. Och specialklassläraren berättade på föräldramötet att hon sett en enorm utveckling i hela klassen. I början var det svårt att koncentrera sig så länge på att läsa eller lyssna till en berättelse, men på fredagen var alla inkörda i rutinen med sina böcker på pulpeten eller i öronen.

Dottern läser nu gärna böcker som handlar om hästar, vänskap och kärlek, som den tonåring hon är i dag. Och vi söker ännu efter böcker som handlar om någon som hon själv säger är *annorlunda*. Samtidigt som vi alla har likheter och samma känslor och behov så är det viktigt med representationen i böckerna, att det skrivs om personer med olika funktionsnedsättningar. Hon har själv Downs syndrom, Hirschsprungs sjukdom och opererad AVSD.

Nu besöker också min dotter biblioteket efter skolan flera gånger i veckan. Där läser hon eller lyssnar på ljudböcker, gör läxor och ser på serier i sin mobil. Det gjorde inte jag på min tid. Mobilen är möjligheternas verktyg, och så länge det finns rum för också annat i livet än skärmar är det bara att ta vara på möjligheterna på bästa sätt.

Foto: Sofia Jemström

”

Samtidigt som vi alla har likheter och samma känslor och behov så är det viktigt med representationen i böckerna.

Åsa Broo,
mamma, bokälskare, biblioteksbesökare och copywriter

Är lättläst faktiskt lätt att läsa?

Ny forskning bekräftar att flera av de råd för hur man skriver lättläst håller streck. Samtidigt visar Carina Frondéns forskning att texter på lätt svenska också kan vara alldeles för svåra för dem som behöver lättläst.

Carina Frondén forskar i lätt språk och läsning av lättlästa texter.

När **Carina Frondén** jobbade med lättläst inom FDUV, för både LL-Center och Lärum, blev hon frustrerad över att det inte fanns någon forskning om hur det lönar sig att skriva lättlästa texter för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Hon tog saken i egna händer och började själv forska i ämnet.

- Jag ville ta reda på vad som de facto är lätt för vår målgrupp när det gäller läsning.

I dag är Carina doktorand i nordiska språk vid Helsingfors universitet och forskar i lätt språk. Hennes forskning berör läsning av lättlästa texter, närmare bestämt lättlästa myndighetstexter som har publicerats digitalt.

Före hon började med sin egentliga forskning skrev hon tillsammans med **Solveig Arle** en vetenskaplig artikel där de samlade forskning om lätt svenska. Även om det inte finns mycket forskning kring lättläst på svenska, hittade de en del. Det var värdefullt att få den forskningen samlad.

Därefter gjorde hon tillsammans med **Johanna Kaakinen** från Åbo universitet en pilotstudie.

- Jag valde vissa specifika råd för hur man skriver lättläst som jag testade i ett läsexperiment.

Det gällde råden 1) att använda vanliga ord, 2) att undvika långa ord och 3) att upprepa samma ord i stället för att använda synonymer. I experimentet deltog två grupper, en bestående av personer med intellektuell funktionsnedsättning och en kontrollgrupp bestående av högskolestuderande. Alla fick läsa två lättlästa myndighetstexter som publicerats av Skatteförvaltningen på webben.

Samtidigt som de läste texterna från en skärm registrerades deras ögonrörelser med en specialkamera. Utgående från dessa data kunde Carina sedan göra en statistisk jämförelse och dra vissa slutsatser. Grundtanken är att det som är svårare och kräver mer bearbetning tittar man längre på. Resultat var rätt entydigt.

- Ju ovanligare ett ord var, desto längre tittade de på det och ju längre ett ord var, desto längre tittade de på det. Delvis såg jag också samma sorts effekt gällande upprepning av samma ord. Och det var en tydlig skillnad mellan grupperna.

Så när man skriver lättläst är det viktigt att upprepa ord framom att använda synonymer, men framför allt är det viktigt att undvika långa och ovanliga ord, sammanfattar Carina.

I samband med experimentet kollade hon också hur väl deltagarna förstod texten de läst. Inte så bra, visade det sig.

”

Jag ville ta reda på vad som de facto är lätt för vår målgrupp när det gäller läsning.

- Texterna var helt för svåra. Så där allmänt kan man konstatera att fast en text publiceras som lättläst behöver det inte betyda att den faktiskt är lätt att läsa för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Carina och Johanna har också gjort en uppföljande studie där Carina vid sidan av de ovannämnda effekterna tittat på hur läsningen påverkas av ordens abstraktionsnivå. För att exemplifiera: Stol och morot är konkreta ord, medan nyfikenhet och demokrati är mer abstrakta. För den här studien har grupperna läst lättlästa texter om demokrati, Bibeln, trygg matlagning och coronavaccin.

Resultaten från studien är inte ännu klara, men vi kan se framemot mer vetenskapligt grundad kunskap om vad som gör en text lätt att läsa för just den här målgruppen.

Text: Matilda Hennell

Foto: Jenny Perklén

”

Fast en text publiceras som lättläst behöver det inte betyda att den faktiskt är lätt att läsa för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Vad är lätt språk?

Lätt språk är enklare än allmänspråk vad gäller ordförråd, uppbyggnad och innehåll. Lätt språk kallas i skriven form lättläst.

Lätt språk (på finska selkokieli) är inte det samma som klarspråk (på finska selkeä yleiskieli). Klarspråk avser oftast myndighetstexter som är skrivna på enkelt och begripligt språk och riktar sig till hela befolkningen.

Lätt språk riktar sig till personer som har svårt att läsa eller förstå allmänspråk, till exempel personer med intellektuella funktionsnedsättningar, minnessjuka, ovana läsare och invandrare som håller på och lär sig språket.

Riktlinjer för lättläst

Det finns inte ett rätt sätt att skriva lättläst, men det finns riktlinjer att försöka följa. Här är några av dem:

- Börja med det viktigaste, lämna bort det som är mindre viktigt.
- Undvik bildspråk och liknelser.
- Undvik svåra, långa och abstrakta ord.
- Undvik långa meningar och svåra konstruktioner.
- Använd gärna rak ordföljd.
- Använd aktiv form, inte passiv.
- Undvik förkortningar och krångliga siffror.
- Använd en tydlig och luftig layout.

Läs mer på ll-center.fi

Det livslånga läsandet

Alla har rätt till läsning! Därför är det bra att man kan läsa på många olika sätt. Högläsning är ett bra sätt att inkludera alla i läsoplevelsen. Du kan även läsa med öronen, det vill säga lyssna på ljudböcker. Lärum ger tips på böcker och material som kan inspirera till läsning.

Den lättlästa boken *Inte som vanligt* är skriven av Ann-Charlotte Ekensten och handlar om Sam. Han är en ung man som gillar när det är ordning och reda. Sam gillar när Mira jobbar på gruppboendet Gläntan där han bor. Men ibland är hon lite jobbig. Som när hon vill att Sam ska testa nya saker. Sam får ont i huvudet bara av tanken. Han tycker bäst om när allt är som vanligt.

Inte som vanligt är en berättelse om att våga testa nya saker. Men också om behovet av att få göra det man själv vill. Boken har några meningar per sida med fina illustrationer.

I biografen *Mats Melin - från Hudik med kärlek* får du läsa om Mats Melins svåra men underbara barndom och om varför han är så älskad. Om hur han kom med i Glada Hudik-teatern och fick rollen som ICA-Jerry. Om hur han blev en av Sveriges mest kända skådespelare. Många tror att han heter Jerry, som killen i tevereklamen, men då svarar han: "Mitt namn är Melin. Mats Melin."

Redan från början visste Mats precis hur han skulle göra som skådespelare. Bra skådespelare säger rätt saker i rätt tid och på rätt sätt. Det kallas för tajmning. Teater ska kännas verkligt. Därför är känslor viktiga för en skådespelare. Glädje och sorg, ilska och besvikelse. Biografen är skriven på lätt språk av författaren Mats Ahlsén.

För att upprätthålla sin läsförmåga behöver man läsa lite varje dag. En del behöver stöd för den egna läskunnigheten under hela livet. Därför vill vi också tipsa om Lärums material *Minne & Sinne-memory*. Det består av fyra spel med teman kroppen och känslor, personer och platser, fordon och djur samt verb. Spelen består av bilder och orden finns både på svenska och finska. Genom att exempelvis plocka ut korten som tar upp känslor kan man träna på en kategori med ord i taget och samtidigt välja vilket språk man vill öva. Det går att spela som ett traditionellt memory eller så läser man ett ord i taget och förenar det med rätt bild.

I Lärums materialbank hittar du ljudböcker, som är fritt tillgängliga. Lärums lättlästa versioner av Tove Janssons muminböcker *Kometen kommer*, *Farlig midsommar* och *Trollkarlens hatt* är återberättade av Jolin Slotte och inlästa av Mark Levegood.

Högläsning och litteratur på lätt språk gör att flera får uppleva läsglädje oavsett vilka förutsättningar man har. Goda läsoplevelser ska kunna leda till samtal där alla får känna sig delaktiga. Läsning och läskunnighet är ett livslångt lärande och behöver övas kontinuerligt.

Text: Susanne Nygård,
pedagogisk planerare vid Lärum

Böckerna hittar du i Lärums webbshop på shop.larum.fi

Susanne Nygård

Minne och sinne är ett roligt memoryspel där man övar på ord.
Foto: Ann-Britt Pada

Glöm inte specialomsorgsprogrammet

Tills vi har en ny lag om funktionshinderservice är de gamla lagarna i kraft. Det betyder att specialomsorgsprogrammet ska gälla precis som förut. Men från fältet kommer signaler om att så inte sker.

Temat i den här kolumnen är ofta förändring. De senaste åren har vi bland annat skrivit om nedläggningen av Kårkulla samkommun och bildandet av de nya välfärdsområdena. Vi har även skrivit flera spaltmeter om den nya funktionshinderlagen. Tyvärr är det en förändring som vi får vänta på, eftersom riksdagen beslöt att skjuta fram lagreformen till 1.1.2025.

Men trots att vi lever i en tid av förändring tänkte jag fokusera på något som inte borde ha förändrats, nämligen specialomsorgsprogrammet. I och med att den nya lagen inte ännu trädde i kraft fortsätter både handikappservicelagen och specialomsorgslagen att gälla precis som förut. Inga större förändringar borde ha skett gällande på vilka grunder service beviljas eller hur beslutsprocessen går till. När den nya funktionshinderlagen träder i kraft kommer de gamla lagarna att sluta gälla och även specialomsorgsprogrammen att slopas. Den ska ersättas med en klientplan. Men de här förändringarna gäller framtiden, inte nutiden.

På FDUV har vi dock fått signaler om att personer med intellektuell funktionsnedsättning glömts bort i de nya välfärdsområdena och att kunnandet kring specialomsorgen splittrats. Det här har lett till situationer där välfärdsområdena förbiset det som står i specialomsorgsprogrammen eller glömt bort att de finns. Det här är fel och även tyrar servicetagarnas rättsskydd.

Skillnaden mellan specialomsorgsprogram och serviceplan

För att förstå varför specialomsorgsprogrammet är så viktigt kan det vara på sin plats med en kort repetition av grunderna. Ett individuellt specialomsorgsprogram ska utarbetas för alla som får service via specialomsorgslagen. Programmet är alltså ett dokument där man listat de tjänster och det stöd som en person behöver. Det kan handla om bland annat boende, korttidsvård, pedagogisk handledning eller dag- och arbetsverksamhet.

Specialomsorgsprogrammet är ett förvaltningsbeslut. Det betyder att välfärdsområdena inte kan ändra i tjänsterna som står omnämnda i det utan ett skriftligt beslut. Personen har alltså rätt att få ett beslut om specialomsorger där det står vilken ändring som görs, och med beslutet ska man också få en besväransvisning.

Förutom ett specialomsorgsprogram har personer med intellektuell funktionsnedsättning ofta även en serviceplan. Det är i sin tur ett dokument som också innehåller tjänster som beviljas via andra lagar såsom färdtjänst, personlig assistans och närstående vård. Till skillnad från

Foto: Sofia Jernström

specialomsorgsprogrammet är serviceplanen inte ett förvaltningsbeslut, utan en plan som ska underlätta ordnandet av service. Välfärdsområdena ska dock bevilja de tjänster och stödinsatser som antecknats i serviceplanen om det inte finns någon grundad anledning att göra på annat sätt. Det är också viktigt att komma ihåg att man måste skilt ansöka om tjänsterna som finns i serviceplanen.

En annan väsentlig skillnad mellan beslut som fattas med stöd av specialomsorgslagen och handikappservicelagen är hur man besvärar sig över beslut. När det gäller begäran om omprövning för specialomsorgsprogram ska man vända sig till regionförvaltningsverket. För beslut som är fattade enligt handikappservicelagen skickas begäran om omprövning till välfärdsområdet.

Om det sker ändringar i servicen kan det alltså vara bra att kolla upp om det nämns i specialomsorgsprogrammet. Det som står i programmet kan inte ignoreras eller ändras utan skriftliga beslut.

Sedan när den nya funktionshinderlagen träder i kraft har den en treårig övergångsperiod. Under den tiden får välfärdsområdena inte göra ändringar i specialomsorgsprogrammet, om inte servicetagaren själv ber om det eller om servicebehovet ändras.

Avslutningsvis: på FDUV hör vi gärna om era erfarenheter av övergången till välfärdsområdena. Det kan handla om specialomsorgsprogrammen, brist på information eller andra ändringar i tjänsterna. Genom att svara på vår medlemsenkät på fduv.fi/enkat hjälper ni oss att hjälpa er.

Text: Vanessa Westerlund,
sakkunnig inom påverkansarbete

Han ser möjligheter framom hinder

Sigfrid Törnqvist-priset går i år till Sixten Snellman, tidigare rektor för Optimas yrkesinriktade specialundervisning. Han premieras för sitt pionjärbete för svenskspråkig utbildning för personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning.

”Under åren 1990-2018 utvecklade Sixten Snellman den yrkesinriktade specialundervisning som vi i dag känner till som Optimas krävande särskilt stöd. Verksamheten startade i Nykarleby med 13 studerande, i dag har den över 140 studerande runtom i Svenskfinland.”

Så skriver juryn i sin motivering till varför det andra Sigfrid Törnqvist-priset ska gå till just Sixten. När vi lyckas överraska honom med utmärkelsen i personalmatsalen på Optima i Nykarleby - vi har under delvis falska premisser lockat honom dit - är det främst tacksamhet över att ha fått ha ett så meningsfullt jobb som han lyfter fram.

- Jag har haft förmånen att ha ett av de bästa jobben för mig i Svenskfinland. Ett oerhört fint jobb!

En sann ledare som han är vill han ändå tona ner sin egen insats.

- Det är ett ganska stort fokus på en person när man får ett sådant här pris, men ni ska veta att gänget som finns här vid kaffebordet har stöttat sin ledare på alla vis. Inte bara här utan också på andra ställen i Svenskfinland. Jag har också haft ett stort förtroende och stöd av Optimas ledning. Det har betytt väldigt mycket för mig och för dem som har fått ta del av de här tjänsterna.

Mot ett självständigt vuxenliv

Juryns motivering fortsätter:

”Genom sin insats som rektor för Optima har Sixten Snellman lotsat ungdomar med särskilda behov till ett självständigt liv och ut på arbetsmarknaden, samt bidragit till att så sker även i dag. Hans människosyn och värdegrunder lever kvar inom Optimas alla enheter inom krävande särskilt stöd.”

Under sin tid som rektor satsade Sixten mycket på värdegrundsarbetet. Redan i rekryteringskedet checkade han upp var personalen står i värdefrågor.

- Man kan lära sig tekniker och metoder, men inte på samma sätt grundvärderingar. Om man vet att man i stort sett delar samma värderingar kan man också lita på medarbetarna och samarbetet löper smidigt.

En annan viktig fråga för Sixten var att koppla yrkesutbildningen till arbetslivet och att ta ett helhetsansvar för ungdomarna: boende, arbete, utbildning, rehabilitering - alla delar påverkar helheten. Det är helt centralt att också rikta blicken mot livet efter Optima.

- Yrkesutbildningen innehåller en bit av att bli vuxen. Det är en mognadstid, en förberedelse för arbetslivet och vuxenlivet. Kärnan i verksamheten är att utveckla personernas gåvor så att de klarar sig så självständigt som möjligt i framtiden, och får stöd när de behöver det.

Överraskning! Susanne Tuure, Annette Tallberg-Haahtela och Matilda Hemnell var med från FDUV då Sixten Snellman fick motta Sigfrid Törnqvist-priset i Nykarleby.

”

Kärnan i verksamheten är att utveckla personernas gåvor så att de klarar sig så självständigt som möjligt i framtiden, och får stöd när de behöver det.

Grunden för Optimas krävande särskilt stöd lades inom Kårkulla och aktiva DUV-föräldrar var pådrivande. Sixten påpekar att spåret för ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning tidigare var ganska utstakat: först träningskola, sedan skyddad verkstad och skyddat boende. Men ett sådant färdigt spår utgår inte från individuella behov och förmågor. Tanken om inklusion och individuella lösningar har blivit allt viktigare.

- Första alternativet ska vara vanlig yrkesutbildning, men om det inte av någon orsak går då kommer vi in i bilden. Om allt flyter på, då behövs vi inte.

Under Sixtens ledning kom Optima, eller Yrkesträningskolan som den tidigare hette, att börja ta emot andra funktionshindergrupper än dem som var kopplade till Kårkulla. En milstolpe var då skolan fick status som specialyrkesläroanstalt 1992, vilket tryggade tillgången till statsandelar.

En optimist och problemlösare

Jury lyfter i sin motivering också fram Sixtens förmåga att se individen och möjligheter samt att hitta lösningar:

”Sixten Snellman har bemött både personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras anhöriga individuellt. För honom har mötet med människan och en fungerande kommunikation varit a och o. Han har genuint sett potentialen hos målgruppen och velat ge den möjlighet att utvecklas. Som inbiten optimist har han sett möjligheter framom hinder. Samtidigt har han haft både vilja och förmåga att ta tag i och lösa olika slag av kriser och utmaningar.”

Sixten har till och med uttryckt att om det inte är utmaningar och kriser inom den yrkesinriktade specialundervisningen så har de fel studerande.

- Det hör till arbetsbilden, konstaterar han lakoniskt och erkänner att han lätt blir uttråkad om det inte är lite kriser ibland.

Så när andra duckar för trubbel, triggar det i Sixten i stället fram en nyfiken problemlösare. Men ensam skulle han inte ha fixat det.

- Jag har betonat vikten av teamarbete. Tillsammans kan vi klura ut bättre lösningar än vad jag skulle göra på egen hand.

Det viktiga förtroendet

”Sixten Snellman har sagt att hans drivkraft varit att hjälpa människor att få ett bättre liv. Det har han gjort. Genom sin insats har han på ett betydande sätt medverkat till att flertalet svenskspråkiga ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning fått en utbildning och tagit avgörande steg mot vuxenliv.”

Så avslutar juryn sin motivering.

- Jag har glatt mig hela tiden över att få vara en del - en liten kugge i hjulet - i att göra livet bättre för de här familjerna.

Sixten berättar att han brukade fråga av föräldrarna hur det bästa livet skulle ser ut för deras barn om tio år. Svaren var ganska lika, och som för de flesta: De önskade att deras barn skulle ha ett arbete, ett tryggt boende och gärna också någon att dela sitt liv med.

Sixten har onekligen bäddat för att många ungdomar fått lära sig nya färdigheter, men vad har de studerande lärt honom?

- I den här branschen behövs äkthet. Det är viktigt att skapa kontakt och förtroende. Genom att känna trygghet och tillit frigörs spärrarna att växa och lära sig. De studerande har lärt mig äkthet och vikten av uppriktigt bemötande genom olika kommunikationssätt. Om man inte är äkta med dem märker de det genast.

Trots att det redan gått flera år sedan Sixten blev pensionär talar han fortfarande om ett ”vi” genom hela intervjun. Ränderna går aldrig ur. Engagemanget finns kvar.

Text: Matilda Hemnell

Foto: Linda Tallroth-Paananen

”

I den här branschen behövs äkthet. Det är viktigt att skapa kontakt och förtroende.

Sigfrid
Törnqvist-
priset

Om priset

Sigfrid Törnqvist-priset är instiftat av FDUV för att uppmärksamma en person eller aktör som genom sitt bemötande eller på annat sätt gjort en betydande insats för svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning i Finland.

Priset har fått sitt namn efter Sigfrid Törnqvist som i tiderna tog initiativ till Samariterstiftelsen som senare blev FDUV. Priset delas ut vart tredje år och tillkännages i samband med förbundets kongress.

Allmänheten har fått föreslå pristagare. Sammanlagt kom det in 24 nomineringar. En jury bestående av FDUV:s ordförande Mikaela Björklund, Steg för Stegs ordförande Andrea Westerlund och tidigare mottagaren av priset Nalle Öhman valde årets pristagare utgående från de inkomna förslagen.

Drygt 100 personer deltog i kongressen i Mariehamn på Åland.

Äntligen förbundskongress!

Nu krävs krafttag för att ro funktionshinderlagen i hamn och få servicen i välfärdsområdena i skick. Det underströk FDUV:s förbundskongress som samlades på Åland i slutet av oktober. Kongressen omvalde Mikaela Björklund till ordförande för förbundet.

I en resolution från kongressen påtalar FDUV att år 2023 varit ett socialpolitiskt historiskt år i Finland. I januari överfördes ansvaret för social- och hälsovården till de nya välfärdsområdena och specialomsorgsdistrikten inklusive Kårkulla samkommun lades ner. Det har länge funnits ett behov av att utveckla tjänsterna för personer med intellektuell funktionsnedsättning, men övergången till välfärdsområdena har dessvärre inte varit smärtfri utan medfört mycket extra besvär för dem och deras familjer.

De stora bristerna inom funktionshinderservicen i välfärdsområdena måste åtgärdas så fort som möjligt. Det kräver kongressen som efterlyser samarbete. ”För att garantera tillgången till specialomsorgstjänster på svenska behövs samarbete på bred front i Svenskfinland. Samarbetsavtalen mellan de tvåspråkiga välfärdsområdena spelar en central roll för att servicen på svenska för personer med intellektuell funktionsnedsättning ska kunna tryggas. Särskilt när det gäller experttjänster på

svenska krävs samarbete på nationell nivå”, står det i resolutionen.

En annan stor och viktig reform som påverkar personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras familjer är förnyelsen av funktionshinderlagstiftningen. Den efterlängtdade lagen om funktionshinderservice godkändes i mars, men ikraftträdandet sköts sedan upp och lagen ska ännu revideras. Kongressen uttryckte sin besvikelse över beslutet och betonade att senareläggningen och justeringen av lagen inte får medföra försämringar och att lagen bör träda i kraft så fort som möjligt.

”Nu krävs krafttag för att ro funktionshinderlagen i hamn och få servicen i välfärdsområdena i skick!” står det i resolutionen från kongressen.

”

FDUV har en viktig roll i att föra fram deras röst och bidra med sakkunskap

Förbundsstyrelsen 2024–2026

Presidiet:

- Mikaela Björklund, ordförande
- Beatrice Wahlström, vice ordförande (DUV i Östra Nyland)
- Christel Granholm-Hagen, vice ordförande (DUV i Jakobstadsnejden)

Medlemmar:

- Jon Jakobsson, personlig ersättare Johan Palmén (DUV i Mellersta Nyland)
- Leo Puhakka, personlig ersättare Thomas Eklund (DUV i Västnyland och Kimitonejden)
- Ann-Sofie Holmberg, personlig ersättare Hans Henriksson (DUV i Västra Åboland)
- Susan Enberg, personlig ersättare Ove Smeds (DUV på Åland)
- Christina Mannfolk, personlig ersättare Marja Forsén (DUV i Sydösterbotten)
- Marion Norrgård-Långbacka, personlig ersättare Tobias Ståhlberg (DUV i Vasanejden)
- Tina Holms (DUV i Nykarleby), personlig ersättare Ann-Kristin Snellman (DUV Jakobstadsnejden)
- Eivor Hansén, personlig ersättare Benita Haals (DUV i Karlebynejden)
- John Pelkonen, personlig ersättare Jonas Bergholm (Steg för Steg)

Ålands diskrimineringsombudsman Johanna Fogelström-Duns fungerade som ordförande för kongressmötet. Här tackas hon för sin insats.

Björklund fortsätter som ordförande

Förbunds kongressen omvalde pedagogie doktor, Närpes stadsdirektör **Mikaela Björklund** till ordförande för FDUV för de kommande tre åren. Björklund har varit ordförande för FDUV sedan 2018.

- Vårt samhälle är inne i en stor förändringsprocess som påverkar personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras familjer på många sätt. Nu när strukturer och servicestigar byggs om och ny funktionshinderlagstiftning är på kommande är det viktigt att dessa personers mångskiftande behov beaktas. Här har FDUV en viktig roll i att föra fram deras röst och bidra med sakkunskap. Det är en ära att få fortsätta leda förbundet i dessa turbulenta tider, säger Mikaela Björklund.

Förbunds kongressen är FDUV:s högsta beslutande organ som sammankommer vart tredje år. Mötesombuden består av representanter för förbundets medlemsföreningar. Kongressen tog ställning till bland annat förbundets strategi och ett politiskt program.

Resolutionen i sin helhet finns att läsa på FDUV:s webbplats. Den nya strategin och det nya politiska programmet kommer också att publiceras senast vid årsskiftet.

Text: Matilda Hemnell

Foto: Tinca Björke

Mikaela Björklund (till höger) omvaldes till ordförande för förbundet. För Annette Tallberg-Haahela var detta hennes första FDUV-kongress som verksamhetsledare.

←

Ålands landshövding Marine Holm-Johansson och DUV på Ålands ordförande Anna Hedenberg (nedtill) hälsade kongressdeltagarna välkomna till Åland. →

Vi hade äran att få besök av Göran och Kristina "Bojan" Hansen. Göran Hansen är hedersordförande för DUV på Åland och var länge vice ordförande för förbundet.

Rex Hartman deltog både i FDUV:s kongress och Steg för Stegs årsmöte som ordnades samma helg.

Kongressen avslutades med ett bejublat uppträdande av Husbandet. På bilden Philip Perander, Ove Andersson, Jerry Blomqvist och Harry Mäkilä.

Simona Slentneryte och Livia Hansen på kvällsfesten.

DUV på Ålands verksamhetsledare Susan Enberg och familjestödjare Viveka Lindström. Susan Enberg tilldelades under middagen FDUV:s silvernål för över 10 år i förbundets styrelse.

Många trivdes på dansgolvet efter middagen.

Kurser och evenemang

1-7.12

Temaveckan för personer med IF

I början av december firar vi temaveckan för personer med intellektuell funktionsnedsättning. I år är temat för veckan självbestämmande. På internationella funktionsrättsdagen publicerar vi en video tillsammans med Steg för Steg och DuvTeatern. Tidigare i höst gjorde vi en flashmob där en grupp på 30 personer uppträdde med den nya låten *My Space, my rules* på Kompass-torget i Helsingfors. Låten handlar om självbestämmande. Låttexten är skriven av DuvTeaterns dramaklubb och **Emma Raunio** har komponerat musiken. Läs mer på fduv.fi/temaveckan.

Foto: Sofia Jernström

MÅNDAG 18.12 KL. 14- 16.30 PÅ G18, I HELSINGFORS

Lisbeths avskedsfest

Vår tidigare verksamhetsledare **Lisbeth Hemgård** avslutar sitt mångåriga arbete på FDUV och nu inbjuder vi till hennes avskedsfest. Lisbeth hoppas få träffa alla dem som hon samarbetat med under åren. Mera information och anmälan 8.12: fduv.fi/kalender, lotta.vaskola-aminne@fduv.fi, 040 162 72 02.

TISDAG 16.1 KL. 17-18, DIGITALT

Ingen lurar mig! – Så här identifierar du nätbedrägeri

Bedrägeriförsöken bara ökar och bedragarna blir skickligare år för år. Särskilt utsatta är personer med intellektuell funktionsnedsättning. Kom och lär dig känna igen försöken till bedrägeri och vad man kan göra för att minska risken att bli lurad! Konsumentförbundets generalsekreterare **Juha Beurling-Pomoell** föreläser. Föreläsningen är ett samarbete med SAMS och dess medlemsförbund. Mera information och anmälan: samsnet.fi, maj.ilola@samsnet.fi, 050 472 94 93

14-17.3 2024 PÅ LOJO SPA & RESORT

Familjekraftdagar

Välkommen på Familjekraftdagar med fokus på gemensamma upplevelser, kamratstöd, tid för återhämtning och reflektion. Dagarna riktar sig till familjer med barn som har en funktionsnedsättning och som behöver extra stöd och struktur i vardagen.

För föräldrarna ordnar vi diskussioner och för barnen - både barnen med funktionsnedsättning och deras syskon - ordnar vi anpassat program. Det finns också program för hela familjen och utrymme för fritid och vila.

Familjekraftdagarna är ett samarbete med Folkhälsans förbund. De är avgiftsfria, men behovsprövade. Berätta därför i er ansökan om er familjesituation och era behov av återhämtning och stöd.

Mera information och ansökan om plats senast 31.1: fduv.fi/kalender, melanie.shametaj@fduv.fi, 040 653 06 70.

Nya evenemang och uppdaterad information hittar du i vår webbkalender: fduv.fi/kalender

Om du prenumererar på vårt nyhetsbrev får du information om kommande träffar direkt till din e-post ungefär en gång i månaden: fduv.fi/nyhetsbrev

Funktionshinderlagen träder i kraft 2025

Följetången kring den nya lagen om funktionshinder-service fortsätter. Riksdagen godkände förslaget att skjuta fram funktionshinderlagen. Enligt beslutet ska lagen träda i kraft först 1.1.2025.

Regeringen motiverar senareläggningen bland annat med att tillämpningsområdet behöver preciseras. Före lagen ska träda i kraft ska den alltså revideras.

FDUV fortsätter att följa med och bevaka beredningen av funktionshinderlagen. Det är viktigt att lagens tillämpningsområde inte snävas till så att personer med lindrig

intellektuell funktionsnedsättning eller till exempel autism blir utan tjänster.

- För oss och våra målgrupper är formuleringen om sociala begränsningar i funktionsförmågan viktig. Vi hoppas också att man nu inte börjar se över serviceparagraferna, det vill säga innehållet i lagen, säger verksamhetsledare **Annette Tallberg-Hahtela**.

Tills en ny lag har trätt i kraft är det den gamla lagstiftningen som gäller, alltså specialomsorgslagen och handikappservicelagen.

Ny arbetsbok som stöd i föräldraskapet

FDUV har översatt ett nytt material riktat till föräldrar med barn med funktionsnedsättning. Syftet med den nya arbetsboken *Framtidsexperterna* är att stöda föräldrar till särskilt småbarn att hitta de resurser och styrkor som finns i familjen och använda dem för att få en fungerande vardag. Boken innehåller exempel och övningar som ska hjälpa föräldrar ringa in de faktorer som är viktiga för hela familjens välmående.

Det finns också information om hur man kan stärka det egna välbefinnandet och hur ett positivt förhållningssätt kan användas som förändringskraft. Att ha ett positivt förhållningssätt betyder inte att utmaningar och svårigheter förnekas eller förminskas utan att man medvetet använder sig av styrkor och synliggör de goda och fina stunderna.

Framtidsexperterna är skapat av Kehitysvammaisten palvelusäätiö.

På FDUV hoppas vi att den svenska översättningen ska inspirera och stöda både föräldrar och professionella att stärka hela familjens välmående.

Du kan beställa arbetsboken av **Melanie Shametaj** (040 653 06 70, melanie.shametaj@fduv.fi) eller ladda ner den gratis från vår webbplats: fduv.fi/materialbank.

Nytt material för att stärka delaktigheten i serviceprocessen

Nu finns kvalitetskriterier för serviceplanen på svenska. Serviceplanen är ett centralt redskap för att familjer med barn, unga eller vuxna med funktionsnedsättning ska få relevant stöd och service i vardagen.

Med hjälp av kvalitetskriterierna kan familjer och professionella säkerställa att kartläggningen och processen kring serviceplanen följer god förvaltningssed och att familjens individuella behov av stöd samt rätt till delaktighet och självbestämmande förverkligas. Det här

är särskilt viktigt för familjer som behöver många olika service- och stödformer. För dem är det helt centralt att serviceplanen fyller sin funktion som en helhetsmässig plan för att stöda familjen i den aktuella livssituationen.

Kvalitetskriterierna har utarbetats som ett samarbete mellan familjer och professionella av Vammaisperheyhdisty Jaatinen inom projektet *Minua kuullaan*. FDUV har översatt dem till svenska och de kan laddas ner gratis från vår webbplats: fduv.fi/materialbank.

Nya ansikten i personalen

I höst har vi fått flera nya medarbetare i stället för anställda som blivit föräldralediga.

Sanna Tolvanen är vikarierande koordinator för läger och DUV-föreningar i södra Finland. Sanna har en bakgrund inom vård- och turismbranschen och har jobbat bland annat för DUV i Västnyland och Kimitonejden, Kårkulla och Optima.

- Jag ser framemot att få jobba för målgruppen och att kunna implementera mina kunskaper från tidigare jobb i detta arbete, säger Sanna.

Fanny Käld vikarierar som koordinator för Steg för Steg i Österbotten. Fanny har tidigare varit handledare för en av föreningens lokala grupper och jobbat på FDUV-läger.

- Jag ser framemot att lära mig nya saker av våra medlemmar och tillsammans försöka påverka, säger Fanny.

Sofie Westerlund är vikarierande koordinator på Lärum. Det är hon som tar emot och packar beställningarna som kommer in via Lärums webbshop. Dessutom hjälper hon till med sociala medier.

- Sedan tidigare är jag bekant med FDUV:s lägerverksamhet och ser nu framemot att jobba med administrativa och kreativa uppgifter som stöder mitt specialpedagogiska intresse, säger Sofie.

Sanna.

Fanny.

Sofie.

Dela med dig av FDUV-minnen

FDUV fyller 70 år nästa år. Inför jubileumsåret samlar vi in minnen från våra medlemmar. Har du något minne från FDUV som du vill dela med dig av? Det kan vara i form av text, foto eller till exempel en teckning.

Skicka in ditt minne till informatör **Matilda Hemnell** senast den 31 december per e-post till adressen matilda.hemnell@fduv.fi. Om du har frågor kan du också kontakta Matilda per telefon på numret 040 503 72 30.

Om du skickar in minnen ger du FDUV lov att publicera dem i till exempel medlemstidningen GP eller på sociala medier.

Hjälp oss att hjälpa er – svara på vår medlemsenkät

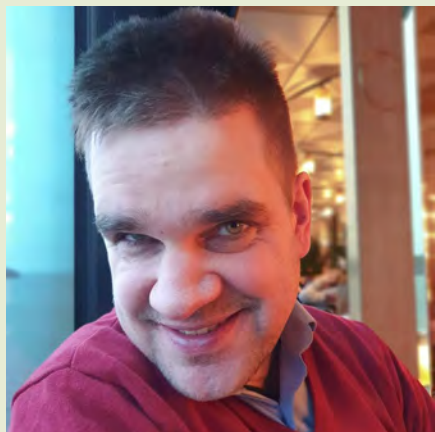
För oss på FDUV är det viktigt att kontinuerligt få återkoppling från våra medlemmar, dels för att veta vilken typ av behov och utmaningar ni har, dels för att få respons på vår verksamhet och hur vi borde utvecklas. I januari tog välfärdsområdena över ansvaret för funktionshinderservicen, därför är vi i år extra intresserade av att höra era erfarenheter kring det.

Svara på vår enkät på fduv.fi/enkat senast den 17 december. Genom att svara kan du delta i utlottningen av 2 presentkort á 50 euro.

Det finns en enkät för anhöriga och en enkät till personer med intellektuell funktionsnedsättning. Den senare är lättläst, men personen kan ändå behöva hjälp med att svara.

Vad tycker du om att läsa?

Vi träffade Steg för Steg-medlemmarna
Måns Backman, Daniel Holmström
och Wilfred Lill-Smeds.
Vi ställde dem några frågor om läsning.

Måns Backman

Brugar du läsa?

Jo jag brukar läsa GP
och Kalla Anka-pocketböcker,
men inte vanliga böcker.

Vad gör en text svår att läsa?

Om bokstäverna är små
är det svårt att läsa.
Jag behöver glasögon när jag läser.

Har ni högläsning på din dagverksamhet?

Nej, vi brukar inte ha högläsning.

Vilken är din favoritbok?

Jag tycker om att läsa Kalle Anka-pocketböcker.
De är spännande.

Daniel Holmström

Brugar du läsa?

Jag kan läsa men är dålig på det.
Jag läser inte så mycket.
Jag borde läsa böcker oftare.

Vad brukar du läsa?

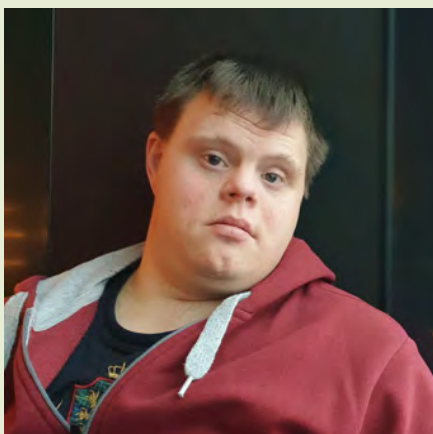
Jag har läst mycket Alfons Åberg
och lyssnat på Alfons Åberg från Youtube.
Barnböcker är bra,
men de ger inte mera så mycket.
De är för enkla för vuxna.
Jag kunde låna lättlästa böcker för vuxna
från biblioteket.

Har ni högläsning på din dagverksamhet?

Jo, och det är bra med högläsning.
Förra veckan hade vi fransk vecka,
då läste vi om Frankrike.
Vi brukar också lyssna på nyheter,
men jag läser inte själv så mycket nyheter.
Det händer så mycket jobbiga saker i världen.

Vilken är din favoritbok?

Förutom Alfons Åberg har jag läst Nicke Nyfiken.
De böckerna handlar om en apa som är jättesnäll,
men som gör en massa bus.
Jag kan läsa olika böcker,
Harry Potter till exempel.

Wilfred Lill-Smeds

Brukar du läsa?

Jo, jag brukar läsa ganska mycket nyheter, om vad som händer i Finland och i andra länder.

Jag läser både papperstidningar och nyheter på nätet.

Jag brukar läsa Hufvudstadsbladet, tidningen Östnyland och Svenska Yles nyheter.

Jag läser också böcker.

Jag läser både skönlitteratur och faktaböcker, men jag läser mer om sådant som har hänt på riktigt.

Jag läser mindre påhittade berättelser.

Helst läser jag historiska böcker.

Vad gör en text svår att läsa?

Långa texter på finska är svåra för mig att läsa.

Men jag kan läsa på svenska och engelska.

Jag har tittat mycket på filmer och lyssnat på musik som är på engelska.

Därför kan jag engelska.

Det är lätt för mig att förstå svenska texter.

Jag kan också läsa tjocka böcker, beroende på vad de handlar om.

Har ni högläsning på din dagverksamhet?

Jo, senast läste vi om Finlands historia.

Jag läser gärna själv, men tycker också om att lyssna när andra läser.

Vilken är din favoritbok?

Jag tycker bäst om böcker som handlar om filmhistoria eller musikhistoria.

Jolin Slotte har varit projektledare för boken *Bultande hjärtan*.

Foto: Sofia Jernström

Ny lättläst finlandssvensk bok

Bultande hjärtan är en samling lättlästa noveller och dikter.

Texterna är skrivna av kända finlandssvenska författare.

De berättar om sånt som får hjärtat att bulta. De berättar om hur det känns att älska någon, hur det känns att vara rädd, glad, sorgsen och vilse.

Boken riktar sig till ungdomar och vuxna som av olika orsaker behöver lättläst.

Man kan beställa boken i Lärums webbshop på adressen shop.larum.fi.

Boken finns också att låna på olika bibliotek.

Mikaela Björklund fortsätter som ordförande

FDUV samlades till kongress på Åland i slutet av oktober. Kongressen är ett möte som beslutar om förbundets planer för de kommande tre åren.

Kongressen omvalde **Mikaela Björklund** som ordförande för FDUV. Mikaela har varit ordförande för FDUV sedan 2018.

Mikaela konstaterade att det i samhället händer mycket sådant som påverkar personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras familjer.

- FDUV har en viktig roll i att föra fram deras röst och bidra med sakkunskap. Det är en ära att få fortsätta leda förbundet i dessa tider när det sker mycket förändringar, säger Mikaela.

FDUV:s ordförande Mikaela Björklund. Foto: Tinca Björke

Sigfrid Törnqvist-priset till Sixten Snellman

I samband med kongressen berättade vi vem som i år får Sigfrid Törnqvist-priset. Priset ska gå till någon som har gjort bra saker för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Den här gången går priset till **Sixten Snellman** som var rektor för Optimas yrkesinriktade specialundervisning i nästan 30 år.

- Jag har haft förmånen att ha ett av de bästa jobben för mig i Svenskfinland. Ett oerhört fint jobb! säger Sixten.

När Sixten började som rektor hade skolan bara lite på 10 studerande i Nykarleby. Nu har Optima verksamhet på fler orter och över 140 studerande.

Sixten får priset för att han hjälpt ungdomar med funktionsnedsättning att utvecklas, få en utbildning och ta viktiga steg mot vuxenliv. Många har också kommit ut i arbetslivet.

FDUV:s verksamhetsledare Annette Tallberg-Haahtela överräckte priset till Sixten Snellman. Foto: Linda Tallroth-Paananen

Steg för Steg, DuvTeatern och FDUV gjorde en flasmob för självbestämmande. En video från flasmoben publiceras den 3 december. Foto: Sofia Jernström

Vi vill bestämma själva!

Det här är ett uttalande av föreningarna Steg för Steg och Me Itse inför temaveckan för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Temaveckan firas den 1-7 december och i år är temat självbestämmande.

Vi som har en intellektuell funktionsnedsättning har rätt att bestämma om saker i vårt eget liv, precis som alla andra. Ändå får vi ofta uppleva att det är någon annan som bestämmer hur vi ska leva våra liv och hur vår vardag ska se ut.

Det är inte okej att personal eller anhöriga bestämmer om sådant som vi vill bestämma om och själva kan ta ställning till. När andra bestämmer blir vår vardag svårare.

Vi vill själva bestämma om var och hur vi bor, vad vi äter, vad vi använder våra pengar till, när vi städar, när vi går och lägger oss på kvällen och vem som kommer på besök till oss. Boendets regler får inte gå före vår rätt till självbestämmande.

Många tror att vi på grund av vår funktionsnedsättning inte kan bestämma själv, men det stämmer inte. Bara vi får stöd och information som vi förstår kan vi ta beslut i många viktiga frågor, både stora frågor och små frågor.

Självbestämmandet försvåras av bristen på personal inom boenden och andra tjänster. När det finns för lite personal begränsas våra liv mer än vanligt. Självbestämmande är ändå främst en fråga om attityder.

Våra erfarenhetstalare kan berätta varför självbestämmande är viktigt i hemmet, på jobbet, inom studier, på fritiden, i relationer och inom social och hälsovården.

Vårt självbestämmande stärks om vi får information, råd och instruktioner på ett tydligt och begripligt språk. Vi kan också behöva bilder som stöd.

Vi måste bemötas så att vi verkligen blir hörda. Det finns många sätt att ta reda på våra åsikter och önsknings, även när vi inte kan kommunicera på samma sätt som andra.

Funktionshinderlagen träder i kraft 2025

Riksdagen har beslutat att den nya lagen om funktionshinderservice träder i kraft först år 2025.

Tidigare var beslutet att den nya lagen skulle träda i kraft i oktober det här året.

Regeringen vill göra ändringar i lagen före den träder i kraft.

FDUV jobbar för att lagen ska bli så bra som möjligt för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Så länge den nya lagen inte har trätt i kraft är det de gamla lagarna som gäller.

Dela med dig av FDUV-minnen

FDUV fyller 70 år nästa år.

Inför jubileumsåret samlar vi in minnen från våra medlemmar.

Har du något minne från FDUV som du vill dela med dig av? Det kan vara en berättelse, ett foto eller till exempel en teckning.

Skicka in ditt minne till Matilda Hemnell senast den 31 december per e-post till adressen matilda.hemnell@fduv.fi.

Om du har frågor kan du också kontakta Matilda per telefon på numret 040 503 72 30.

Om du skickar in minnen ger du FDUV lov att publicera dem i till exempel GP eller på sociala medier.

Svara på frågor om hur du har det

För oss på FDUV är det viktigt att veta hur våra medlemmar har det. Vi vill till exempel veta om du trivs i ditt hem och om du känner att du kan påverka ditt liv.

Därför har vi gjort en enkät med frågor som vi hoppas du ska svara på.

Frågorna är på lätt svenska, men du kan ändå behöva hjälp med att svara. Svara på frågorna senast den 17 december på FDUV:s webbplats på adressen fduv.fi/enkat.

Bland alla som svarar lottar vi ut två presentkort värda 50 euro styck.

STEG FÖR STEG, stegforsteg.fi

Steg för Stegs nya styrelse 2024-2026.

Spännande med rösträkning.

Årsmöte och kongress

Den 28-29 oktober ordnade Steg för Steg sitt årsmöte under FDUV:s kongress på Åland. På årsmötet godkände vi bland annat vår verksamhetsplan och budget. Vi bestämde till exempel att Storträffen nästa år ordnas i Närpes och att vår kampanj under våren ska handla om personalbristen inom vården. Det var långa möten men också mycket roligt program med middag och dans.

Ny styrelse för 2024-2026

På årsmötet valde vi ny ordförande och styrelse för de kommande tre åren. Till ordförande valdes **Jon "Jonne" Tallberg**. Jonne har varit ordförande för Steg för Steg också tidigare, mellan åren 2012-2020. Till styrelsen valdes medlemmar och ersättare. Steg för Stegs styrelse kommer att bestå av:

- Jonas Bergholm (ersättare Niclas Jansson)
- Andrea Westerlund (ersättare John Pelkonen)
- Jonas Jansson (ersättare Maria Wallén)
- Ritva Sund (ersättare Pia Björklund)
- Carolina Lillgäls (ersättare Anders Ranta-Aho)
- Simona Slentneryte (ersättare Ulrica Sund)

Ny regional koordinator i Österbotten

Vår regionala koordinator **Karolina Virta** har gått på mammaledigt. Som Karolinas vikarie fungerar **Fanny Käld**. Fanny är bekant för många av våra medlemmar som handledare i Vasa. Hon kommer att arbeta med Steg för Stegs verksamhet i Österbotten. Vi önskar Karolina en fin föräldraledighet och Fanny välkommen till Steg för Steg!

Temaveckan och glöggträffar

Vi har ännu några träffar kvar före året är slut. Den 1-7 december är det temaveckan för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Årets tema är självbestämmande och en del av våra grupper träffas för att diskutera temat. Den 3 december är den internationella dagen för personer med funktionsnedsättning. Då publicerar vi videon för årets temavecka. Du kan se den på vår webbplats www.stegforsteg.fi eller på våra sociala medier. På vår webbplats kan du också läsa mera om program som vi ordnar på orten där du bor.

DUV i Jakobstadsnejden • jakobstad.duv.fi

Hej från Jakobstadsnejden!

Under hösten har vi kommit i gång med DUV-simningen igen. Vi har också besökt dansgalan i Norrvalla samt ordnat bowling och julfest med gröt. Föreningen har en ny fritidsledare och så här skriver hon om sig själv:

”Jag heter **Ida Ahlmark-Flöjt** och är fritidsledare på DUV i Jakobstadsnejden sedan september 2023. Jag bor i Jakobstad med min man och våra två barn och jobbar som lärare inom småbarnspedagogiken på ett daghem i Jakobstad. På fritiden tycker jag om att vara med familjen, baka, resa och vara på FDUV-läger. Målgruppen kom jag i kontakt med i april 2022 när jag var på mitt första FDUV-läger. Jag trivdes från första stund eftersom man får skratta mycket och lära känna nya människor och så är inget läger det andra likt. Hoppas vi ses snart!”

Tips! Pedersöre medborgarinstitut ordnar julkaraoke den 12 december. **Dennis Rönngård** och **Mikael Björklund** leder musiken och sången.

Ida Ahlmark-Flöjt.

DUV i Vasanejden • vasanejden.duv.fi

Hälsningar från DUV i Vasanejden

Under hösten har vi hunnit med mycket roligt - det ser du på bilderna! I september ordnades en motionskampanj. Roligt att så många deltog. På våren ordnas motionskampanjen igen.

Vinnare i höstens motionskampanj var: **Rex Hartman, Maria Rex och Nicklas Kurula** samt **Jakob Skytte, Linus Björklund, Elsa Heikkinen, Johan Manner och Staffan Hemming**.

Det sista medlemsbladet för i år skickas ut före jul. I det finns vårens fritidsverksamhet så håll utkik.

GOD JUL och GOTT NYTT ÅR hälsar DUV i Vasanejden genom verksamhetsledare Tina Holms

Bilden upptill: aktivitetsdag på Norrvalla med hinderbana och minigolf. Lotta Ilmarinen klättrar.

Bilden nedtill: skrinning i ishallen i Malax. Från vänster Markus Aro, Linus Björklund, Cornelia, Toni Sparv, Rex Hartman och Pia Johansson.

DUV i Sydösterbotten • sydosterbotten.duv.fi

Hälsningar från DUV i Sydösterbotten

Vi har i skrivande stund vinter här, antagligen regnar det bort men lite försmak har vi fått!

I september var vi på en lördagsutfärd till Vasa. Ett stort glatt gäng var först på lunch och sedan besökte vi Wasateater och såg pjäsen Kejsarens nya kläder. Alla var nöjda med maten men vi borde kanske fundera på att dela upp oss så att alla känner sig bekväma och nöjda med pjäsvalet.

En planerad anhörigträff blev inhiberad på grund av för få anmälda. Vi tar nya tag en annan gång! I oktober var dansen på Norvalla en lyckad tillställning, ett stort gäng satte sig i bussen och åkte dit och dansade, träffade vänner och hade kul. Biolördag i Närpes där "Håkan Bråkan" visades lockade många medlemmar.

I november har vi vår årliga bowlingturné och pizzabuffé. Vi har också julfest och fler program inplanerade.

Planering av olika fritidssysselsättningar pågår ständigt. Vi försöker nå även de hemmaboende och olika åldersgrupper så alla får möjlighet att delta i vårt program.

Hälsningar,
Christina, fritidsledare

Foto: Wasa Teater / Frank A. Unger

DUV på Åland • duv.ax

Konstutställning

Föreningens akvarellgrupper har målat akvarell under året och nu vill de visa sina konstverk. Konstutställningen öppnar måndagen den 4 december kl. 18 på HandiCampen. Därefter kan ni besöka utställningen under HandiCampens öppettider fram till den 21 december.

Planer för 2024

En nyhet för nästa år är att Jomala IK kommer att ta över fotbollsträningen. Ansvarig tränare är Kim Nordberg. Kim är välkänd hos många av våra medlemmar eftersom han har varit vår tränare under flera år.

- Fotboll torsdagar kl. 16-17 i Vikingagårdens sporthall i Nya Samlingshuset. Vårterminen startar 11.1. Pris 100 euro för hela året.

Enligt önskemål från medlemmar har vi redan bokat in en myssöndag med vattenaktiviteter i Ålands Idrottscenter och en discokväll i Arkipelags nattklubb till början av året.

- Tacomidag och söndagsmys i badhuset 14.1 kl. 14-18.30, anmälan senast 8.1.
- Disco på Arkipelag 9.2 kl. 18-22. Kvällen är alkoholfri och har 12-års åldersgräns. Anmälan senast 5.2.

DUV i Västra Åboland • aboland.duv.fi

Hej från DUV i Västra Åboland!

Hösten har varit fartfylld för oss här i Åboland, och vi har hunnit med allt möjligt roligt. Bandet Duvsterz är i full färd med att planera sitt kommande konsertprojekt, och deltagarna i konstklubben har testat på allt från drama till betonggjutning. På Klubb Duvan har vi sysslat med bland annat kreativt höstpysse och svängig zumba. För de idrottsintresserade har vi ordnat simning, fotboll, bowling och - höstens nyhet - motionsklubben Tisdagsmotion. Dessutom har vi hunnit med flera lyckade evenemang, bland annat en halloweenfest på Luckan i Åbo.

Flera representanter för vår förening deltog i FDUV:s förbundskongress på Åland i slutet av oktober. Det var en givande helg på många sätt, med många fina möten och viktiga insikter. Framför allt fick vi en påminnelse om hur viktigt det är att vi som jobbar med funktionsrättsfrågor fortsätter samarbeta och fungera som en positiv motkraft i samhället. Vi behövs mer än någonsin!

Vi har ännu mycket kul framför oss i höst. Vi ser fram emot att delta i DUV i Mellersta Nylands

bowlingturnering i slutet av november och den 2 december ordnar vi en familjefest i Brandkärs- huset i Pargas med sagoverkstad, lotteri och ett uppträdande av **Robin Hund**. Den 10 december välkomnar vi alla våra medlemmar till en traditions- enlig julfest i Folkhälsanhuset med risgrynsgröt, julmusik och trevlig samvaro.

Ha det bra i höstmörkret!

Anna Ilmoni, verksamhetsledare

Höstinspirerade danser på klubben Tisdagsmotion.

Foto: Ann-Sofie Holmberg

DUV i Mellersta Nyland • mellerstanyland.duv.fi

Hälsningar från DUV i Mellersta Nyland

Hösten har gått i ett huj med många roliga evenemang! Vi har bland annat varit på utfärd till Lovisa, arrangerat SPA-dagar i Nådendal för anhöriga och ordnat bowlingturnering i Ekenäs med de övriga DUV-föreningarna i Nyland och Åboland. Hur det gick i den får ni läsa om i nästa GP!

Evenemang i december:

- 14.12 Julfest
- 16.12 Karaoke

Evenemang i januari:

- 4.1 LUX Helsinki
- 17.1 HIFK Ishockeymatch
- 21.1 Ronja Rövardotter på Svenska Teatern

Mera ingående information om våra evenemang och om hur man anmäler sig hittar du i senaste numret av vår medlemstidning DUV Vingen info och på vår webbplats.

De flesta av våra klubbar slutar terminen i början av december och startar igen i februari. Vilka klubbar vi arrangerar och hur man anmäler sig kan ni läsa om i Klubbhäftet och på webben.

Ha en riktigt skön adventstid!

Jon, verksamhetsledare

Foto: Svenska Teatern/Cata Portin

”I DUV får man både stöd och kan stödja andra”

Här på sidan lyfter vi fram personer som är engagerade i våra medlemsföreningar. Anna Hedenberg har varit aktiv i DUV på Åland i cirka 20 år, och fungerat som föreningens ordförande de senaste fyra åren.

Hur kommer det sig att du engagerat dig i DUV?

Jag kom med i DUV några månader efter att min dotter Alva som har Downs syndrom föddes 2003. Jag kände till DUV från tidigare och hade också i närkretsen personer med funktionsnedsättning och anhöriga. Åland är ett litet samhälle där alla känner alla så jag blev snabbt indragen.

Jag har också tidigare varit med i föreningslivet så det var naturligt att engagera sig. Det kändes skönt att komma med och få stöd och information av andra familjer. Man vet ofta vad man har för skyldigheter, men inte vad man har för rättigheter. I DUV får man kunskap om det.

DUV är på så sätt en speciell förening att här kommer man sällan med för att man har ett aktivt intresse utan på grund av den personliga kopplingen.

Vad är ni bra på i er förening?

Vi har nära till beslut. Vi har nära till våra medlemmar. Dessutom har vi en fantastisk, engagerad personal som är flexibel och beredd att rycka in. Vi har fyra fastanställda plus många timanställda.

Det är en utmaning att hitta personal till vår fritidsverksamhet. Vi har fritidsaktiviteter alla kvällar förutom fredagar, helgläger året om och sommarläger. Men vi har lyckats ganska bra att engagera närvårdarstuderande och vänner. Vi har konstaterat att det alltid lönar sig att fråga!

Vad borde ni bli bättre på?

Alla kan bli bättre på allt. Man ska inte bli självgod och tycka att man är bäst på allting.

Har du tips på någon lyckad verksamhet som andra föreningar kunde ta modell av?

Ett lyckats koncept är den årliga fotbollsmatchen mot ligan laget IFK Mariehamn. Vårt lag vinner alltid på straffar. Det har blivit en omtyckt folkfest som lockar stor publik. I vårt lilla samhälle är DUV på Åland bekant, så många känner till vårt fotbollslag och vill komma och se matchen. I samband med matchen samlar vi också in medel till verksamheten och media brukar göra stort uppslag rapportage.

Vad får du ut av att vara med i DUV-rörelsen?

Här är en fin samhörighet, jag har fått många nya vänner. Det är också givande att känna att man gör något bra för någon annan, att man kan stödja medlemmarna och deras anhöriga. I DUV får man både vara den stödjande och den som får stöd.

Anna Hedenberg och dottern Alva har ett gemensamt intresse i amerikanska bilar. Alva tycker mycket om att vara med och cruisa på sommaren. Den här bilden är från i midsommar.

”

Det är givande att känna att man gör något bra för någon annan.

Borde andra engagera sig, varför?

Vi blir alltid jättegglade när nya kommer med och det blir förnyring. Det är ändå förståeligt att alla inte kommer med genast då de får ett barn med funktionsnedsättning. Man behöver kanske tid att vänja sig och landa i det nya, men senast då barnet ska börja i skolan och man börjar fundera om det ska gå i vanlig skola eller i träningsundervisningen så brukar det falla sig naturligt att komma med för att dela erfarenheter. Man behöver inte bli jätteengagerad på en gång. Man kan till exempel börja som suppleant i styrelsen och sedan efter hand ta mer ansvar eller bara komma med som frivillig och hjälpa till vid någon av våra aktiviteter. Man får mycket ut av det!

Text: Matilda Hemnell

MY SPACE MY RULES FLASHMOB

"Jag förstår att jag inte alltid förstår,
men ändå vill jag bestämma själv.
Jag är vuxen."

ur låten My space, my rules

Rätten till självbestämmande tillhör alla,
men den förverkligas dåligt för personer
med intellektuell funktionsnedsättning.
Se vår video som publiceras på
internationella funktionsrättsdagen 3.12.

DuvTeatern

